วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2555

การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

A DEVELOPMENT OF GOOD GOVERNANCE INDICATORS OF THE BASIC EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS

กรองทอง เขียนทอง[1] จุไร โชคประสิทธิ์[1] บุญเรือง ศรีเหรัญ[2] อรสา จรูญธรรม[1]
Krongthong Keanthong[1], Julai Chokprasit[1], Boonrueng Sriharun[2], Orasa Charoontham[1]

[1]หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดประทุมธานี
[2]หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดประทุมธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ จำนวน 1,656 คน ที่ได้มาโดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับแบบ ลิเคิร์ท (Likert Scale) มีค่าความเชื่อมั่น 0.9699 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงเส้น โดยใช้โปรแกรม LISREL Versions 8.80

ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบคุณภาพโมเดลสมการโครงสร้างตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 100 ตัว ครอบคลุมองค์ประกอบ 8 ด้าน การตรวจสอบคุณภาพโมเดลสมการโครงสร้างตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 น้ำหนักองค์ประกอบขององค์ประกอบหลักจากมากไปน้อย คือ หลักความรับผิดชอบ หลักการบริหารจัดการความรู้ หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม และหลักเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความผันแปรร่วมกับองค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยละ 98, 92, 83, 87, 84, 68, 78 และ 62 ตามลำดับ และเมื่อนำตัวบ่งชี้การบริการจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดสอบกับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 8 ด้าน มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา

ABSTRACT

The objective of this research was to develop the good governance indicators of the basic educational institution administrators. The sample used were 1,656 basic educational institution administrators all over Thailand by using multi–stage random sampling. The instrument used for data collection was a 5 level Likert rating scale questionnaire with a reliability of 0.9699. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, and Confirmatory factor analysis was analyzed by using Linear Structural Relationship: LISREL versions 8.80.

The research findings were as follows:

The testing of linear structural model of good governance indicators of the basic educational institution administrators was found that there was obtained in which covered 8 major components; comprised 100 good governance indicators. The results of the structural validity test of the model of good governance indicators of the basic educational institution administrators with the empirical data by using Linear Structural Relationship: LISREL, showed that the goodness of fit index and the adjusted goodness of fit index were statistically correlated at the significant level of .01. The 8 major components had covariance with each good governance indicators of the basic education school administrators. With regard to each component, ranging from the highest to lowest percentages were accountability, knowledge management, value for money, transparency, ethic, rule of law, participation, and information technology. The percentages were 98, 92, 83, 87, 84, 68, 78 and 62 respectively. As testing the basic educational Institution administrators with the good governance indicators of the basic educational Institution administrators, it revealed that the 8 major components were consistent with the actual operations in educational institutes.

คำสำคัญ

ตัวบ่งชี้ การบริหารจัดการที่ดี

ความสำคัญของปัญหา

จากการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาสถานะด้านการบริหารจัดการประเทศไทยได้เปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามาร่วมกับภาครัฐมากขึ้น แต่ภาคประชาชนและภาคสาธารณอื่น ๆ ยังมีบทบาทจำกัด ขณะการปฏิรูประบบราชการนำไปสู่ความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่กระบวนการบริหารจัดการยังมีลักษณะปิดค่อนข้างมาก และยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการประเมินการพัฒนาระบบราชการในด้านต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดีขึ้น และ

คะแนนเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 3.82 ในปี 2547 การบริหารจัดการภาครัฐดังกล่าวยังไม่ตอบสนองต่อการเสริมสร้างธรรมาภิบาล โดยยังมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ยังไม่เปิดโอกาสให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชนแม้การดำเนินงานการกระจายอำนาจมีความก้าวหน้ามากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

การศึกษาไทยมีการปรับเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่ คือมีการปฏิรูปการศึกษา มีกฎหมายการศึกษาเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนครั้งใหญ่ ซึ่งครู นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาต้องทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงการบริหารในหน่วยงานทางการศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษา มีการปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานราชการเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ 4 ด้าน คือ วิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล บริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารและจัดการได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพตามหลักการกระจายอำนาจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่บริหารและบังคับบัญชา ควบคุม กำกับติดตามการปฏิบัติงาน และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษารวมทั้งการจัดทำนิติกรรมสัญญาในนามสถานศึกษาและเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินกิจการของสถานศึกษาพึงต้องยึดหลักคุณธรรม หลักนิติธรรมในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ร่วมงานเชื่อถือและยอมรับ จากการที่รัฐกำหนดให้มีมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมของข้าราชการ มีการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจ วิธีการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ มีการนำระบบการบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมมาภิบาล (Good Governance) มาเป็นแนวทางในการบริหาร ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักในการใช้กระบวนการบริหารจัดการที่ดี

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้องค์การหนึ่งในการบริหารภาครัฐที่จะต้องมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศ จากการศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงเพื่อป้องกันคอรัปชั่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การคอรัปชั่นยังมีปรากฏในสังคมไทยและในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและมีความซับซ้อนยากแก่การตรวจสอบ เนื่องจากวัฒนธรรมของคนไทยและของข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดโครงสร้างสถานศึกษาไม่สอดคล้องต่อภารกิจที่เปลี่ยนไปสู่การกระจายอำนาจ (ประกอบ กุลเกลี้ยง, 2550) จากการวิจัย พบว่า สภาพและปัญหากระบวนการบริหาร ด้านการกำหนดเป้าหมาย การกำหนดเป้าหมายไม่ชัดเจน และไม่ได้วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการอย่างแท้จริง ด้านการกำหนดนโยบายไม่ได้สะท้อนปัญหาที่แท้จริงของสถานศึกษา การกำหนดเป้าหมาย ไม่ได้มาจากการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการอย่างแท้จริง และการกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ ไม่สัมพันธ์กับกลยุทธ์ขององค์กร ด้านการวางแผน มีการวิเคราะห์งานหลักที่สำคัญและจำเป็นของสถานศึกษากำหนดผู้รับผิดชอบหลักในทุกขั้นตอนการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารเป็นแบบ ล่างขึ้นบน แต่การวางแผน ไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ขาดระบบระเบียบวิธีการปฏิบัติงานที่ชัดเจน คณะทำงานขาดการทำงานเป็นทีม การพิจารณาจำนวนบุคลากรไม่สัมพันธ์กับจำนวนงานในสถานศึกษา ด้านงบประมาณ มีการ

จัดทำแผนงบประมาณที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน แต่มีงบประมาณไม่เพียงพอ และกฎ ระเบียบไม่เอื้อต่อการให้อำนาจการตัดสินใจ ด้านการนำแผนไปปฏิบัติ มีการแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ โดยจัดทำเป็นแผนประจำปี มีการกระจายงานและอำนาจในการตัดสินใจให้กับผู้บริหารและบุคลากร การขับเคลื่อนกระบวนการบริหารเป็นแบบล่างขึ้นบน แต่การประสานงานในการนำแผนไปปฏิบัติสร้างความสับสน เข้าใจไม่ตรงกัน การมอบหมายไม่ชัดเจน ด้านการประเมินผล มีการประเมินตนเองทุกปีการศึกษา แต่การประเมินผลการปฏิบัติงานไม่ครบถ้วนตามแผนการปฏิบัติงาน (เชิดศักดิ์ ศุภโสภณ, 2553)

การพัฒนาของการปกครองที่ดีขององค์การได้เริ่มเกิดขึ้น แต่ยังหารูปแบบหรือวิธีการที่เหมาะสมไม่ได้ จำเป็นต้องศึกษาหลักการและวิธีการที่ใช้ในต่างประเทศ รวมทั้งเกณฑ์จารีต ประเพณีให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ บนฐานของทฤษฎีและประสบการณ์ ตลอดจนกรณีศึกษาต่าง ๆ แล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของเรา (จรัส สุวรรณเวลา, 2546) จากงานวิจัยของ ฮอฟฟีเมอร์ (Hofheimer, 2006) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ธรรมาภิบาลของสถาบันการพัฒนาระหว่างประเทศ พบว่าในปัจจุบันสถาบันพัฒนาระหว่างประเทศต่าง ๆ (International Development Institutions หรือ IDIs) ได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลหรือการกำกับดูแลที่ดี และการปฏิรูปประชาธิปไตยและการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่าง ๆ ที่ผ่านมาทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และ 9 ให้ความสำคัญและยึดหลัก ธรรมาภิบาล (Good Governance) ขึ้นมาเป็นหลักการในการปฏิบัติ จึงจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล แต่จากการศึกษาพบว่าในสังคมยุคปฏิรูปการเรียนรู้โดยเฉพาะในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) ยังมีข้อมูลสารสนเทศที่ตรงและสอดคล้องกับเจตนารมณ์การปฏิรูป 4 ใหม่และหลักแนวทาง 4 ประการ คือ ใหม่ที่หนึ่ง คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ใหม่ที่สอง คือ การพัฒนาครูยุคใหม่ ใหม่ที่สาม คือ การพัฒนาสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ ใหม่ที่สี่ คือ การพัฒนาการบริหารจัดการใหม่ที่มุ่งเน้นเรื่องการกระจายอำนาจ เพื่อที่ให้การบริหารสถานศึกษามีความคล่องตัวและเป็นอิสระมากที่สุดควบคู่กับการเน้นธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการยุคใหม่ซึ่งมีความจำเป็น รวมถึงหลักการบริหารจัดการความรู้และหลักเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งปัจจุบันมีแหล่งเรียนรู้มากเกินกว่าที่จะเรียนรู้และใช้ได้หมด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการความรู้ให้เกิดประโยชน์และจำเป็นจะต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บความรู้ ถือได้ว่าหลักการบริหารจัดการความรู้และหลักเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญมากที่สุดในยุคปฏิรูป

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจและเห็นความจำเป็นที่จะศึกษาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาสำคัญ คือ หาตัวบ่งชี้ใดที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการบริหารจัดการที่ดีให้เป็นแนวทางสำหรับบริหารจัดการที่ดีให้กับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จต่อไป

โจทย์วิจัย/ ปัญหาการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักในการใช้กระบวนการในการบริหารจัดการที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามหลักการพัฒนาตัวบ่งชี้ 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการสร้างตัวบ่งชี้

1. ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีจากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาลจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และพ.ศ. 2546 คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, (2543ก); คณาจารย์ มหาวิทยามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2551); ทิพาวดี เมฆสวรรค์, (2545); World Bank, http://www.worldbank.org/governance/wgi/sc_cgart.asp; ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, (2549); ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชนี ภู่ตระกูล, (2544); สถาบันพระปกเกล้า, (2549ง); สุเมธ แสงนิ่มนวล, (2552); อริย์ธัช แก้วเกาะสะบ้า; (2548) เป็นวิธีที่ 1 โดยพิจารณาองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกันร้อยละ 80 ของหน่วยงาน องค์กรระหว่างประเทศและนักวิชาการ จำนวน 11 แหล่ง พบว่า หน่วยงานองค์กรระหว่างประเทศและนักวิชาการที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ตั้งแต่ 9 แหล่งขึ้นไป ได้หลักการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ6) หลักความคุ้มค่า

สังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีจากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีจากกีรติ ยศยิ่งยง, (2250); ดารณี พิมพ์ช่างทอง, (2552); ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ; (2550); พรธิดา วิเชียรปัญญา, (2547); ยุทธนา แซ่เตียว, (2548); ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย; (2549); สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, (2552ค); สุวรรณ เหรียญเสาวภาคย์และคนอื่น ๆ, (2548) เป็นวิธีที่ 2 พิจารณาจากความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารจัดการที่ดีในยุคปฏิรูปการศึกษา ได้หลักการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักบริหารจัดการความรู้ และ2) หลักเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีที่ได้จากการสังเคราะห์ในข้อที่ 1 โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พิจารณาความสมบูรณ์และความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโมเดล

สร้างแบบสอบถาม โดยนำ 8 องค์ประกอบ คือ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า 7) หลักการบริหารจัดการความรู้

และ 8) หลักเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่สังเคราะห์จากข้อที่ 1 มาสร้างแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แบบลิเคิร์ท (Likert Scale)

3. กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational Definition) ของตัวแปรเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี

4. คัดเลือกตัวบ่งชี้ที่เป็นองค์ประกอบของตัวแปรการบริหารจัดการที่ดีให้สอดคล้องกับการบริหารและการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลของตัวแปรตามองค์ประกอบของการบริหารจัดการที่ดี มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่จำแนกตามการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา 8 องค์ประกอบ คือ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า 7) หลักการบริหารจัดการความรู้ และ8) หลักเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเป็นปรนัยของข้อคำถามที่สร้างขึ้น

6. นำแบบสอบถามที่ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นตามวิธีคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α Coefficient หรือ Alpha Coefficient) และค่าอำนาจจำแนกของตัวบ่งชี้ด้วยการทดสอบ t-test

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้เชิงประมาณ

เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงเส้น (Linear Structural Relationship) โดยใช้โปรแกรม LISREL Versions 8.80

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 31,522 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

เป็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศจำนวน 1,656 คน ตามหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงเส้น (Linear Structural Relationship) ใช้กฎ Rule of Thump คือ ตัวแทนประชากรจำนวน 10 ต่อ ตัวแปร หรือตัวแทนประชากร 20 ต่อ 1 ตัวแปร (Schumacker & Lomax, 2004) เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามที่พัฒนาจากขั้นตอนที่ 1

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล นำเครื่องมือที่หาคุณภาพแล้วไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานในรูปของค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ของตัวบ่งชี้แต่ละตัว

5.2 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงเส้น (Linear Structural Relationship) ด้วยโปรแกรม LISREL Versions 8.80

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพ

จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และมีความเชี่ยวชาญในการบริหารสถานศึกษาและเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เป็นโรงเรียนต้นแบบในการพัฒนาให้กับโรงเรียนอื่น โดยคัดเลือกผู้บริหารจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 และโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เพื่อหาความสอดคล้องของโมเดลและตัวบ่งชี้ที่ได้จากการศึกษากับการปฏิบัติงาน โดยทดลองใช้แบบสอบถามเชิงประเมินการปฏิบัติงานและแบบสอบถามเชิงประเมินการปฏิบัติงานเป็นกรอบในการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการจัดเข้าบริบทและนำเสนอรายงาน

จัดทำเป็นรายงานการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากผู้บริหารทั่วประเทศ จำนวน 1,656 คน ได้ตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งหมด 100 ตัว ใน 34 องค์ประกอบย่อย และ 8 องค์ประกอบหลัก

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้เชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวบ่งชี้ที่ได้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวบ่งชี้ทุกตัวในแต่ละองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า แสดงว่าตัวบ่งชี้ทุกตัวเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของแต่ละองค์ประกอบสรุปได้ว่าตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความตรงเชิงโครงสร้าง โดยแต่ละองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักเรียงลำดับความสำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบหลักความรับผิดชอบ (RE) องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการความรู้ (KM) องค์ประกอบหลักความคุ้มค่า (VA) องค์ประกอบหลักความโปร่งใส (TR) องค์ประกอบหลักคุณธรรม (ET) องค์ประกอบหลักนิติธรรม (RL) องค์ประกอบหลักการมีส่วนร่วม (PA) และองค์ประกอบหลักเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 1.00, 0.95, 0.94, 0.93, 0.90, 0.90, 0.84 และ 0.82 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบสัมประสิทธิ์	SE	สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2)	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับหนึ่ง				
องค์ประกอบหลักนิติธรรม (RL)				
หลักการแบ่งขอบข่ายของงาน (RL1)	0.50**		0.48	0.33
หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (RL2)	0.73**	0.03	0.44	0.13
หลักความชอบด้วยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของฝ่ายบริหาร (RL3)	0.80**	0.03	0.53	0.71
หลักความเป็นอิสระในการบริหาร (RL4)	0.60**	0.03	0.45	0.22
บังคับใช้อย่างเป็นธรรมเสมอภาค (RL5)	0.97**	0.04	0.81	0.17
องค์ประกอบหลักคุณธรรม (ET)				
หลักความรู้ (ET1)	0.37**		0.50	0.30
หลักความสามารถ (ET2)	0.70**	0.02	0.64	0.29
หลักความมั่นคง (ET3)	0.94**	0.04	0.50	0.14
หลักความเป็นกลางทางการเมือง (ET4)	0.68**	0.04	0.32	0.11
องค์ประกอบหลักความโปร่งใส (TR)				
ความโปร่งใสด้านโครงสร้างของระบบงาน (TR1)	0.78**		0.60	0.21
ความโปร่งใสของระบบการให้คุณ (TR2)	1.00**		0.55	0.11
ความโปร่งใสของระบบการให้โทษ (TR3)	0.74**	0.03	0.42	0.08
ความโปร่งใสด้านการเปิดเผยของระบบงาน (TR4)	1.00**	0.03	0.66	0.30
องค์ประกอบหลักการมีส่วนร่วม (PA)				
การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน (PA1)	0.91**		0.56	0.19
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (PA2)	0.89**	0.03	0.51	0.11
การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ (PA3)	0.83**	0.03	0.59	0.23
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (PA4)	0.95**	0.03	0.65	0.25

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบสัมประสิทธิ์	SE	สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2)	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
องค์ประกอบหลักความรับผิดชอบ (RE)				
มีวัตถุประสงค์ชัดเจน (RE1)	0.51**		0.57	0.15
บุคลากรในองค์กรมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (RE2)	1.00**		0.49	0.06
มีวิธีการทำงานและให้โอกาสบุคลากรได้พัฒนาปรับปรุงตัว (RE3)	0.57**	0.01	0.64	0.13
มีแผนสำรอง (RE4)	0.78**	0.02	0.56	0.09
ต้องมีการนำวิธีการวัด ประเมินผลลัพธ์แบบใหม่มาใช้ประเมิน (RE5)	0.80**	0.02	0.60	0.06
มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน (RE6)	0.79**	0.02	0.55	0.04
มีการประกันคุณภาพผลการปฏิบัติงาน (RE7)	0.92**	0.03	0.55	0.04
องค์ประกอบหลักความคุ้มค่า (VA)				
การประหยัด (VA1)	0.90**		0.58	0.18
การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (VA2)	0.77**	0.02	0.73	0.27
ความสามารถในการแข่งขัน (VA3)	0.92**	0.03	0.69	0.24
องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการความรู้ (KM)				
การแสวงหาความรู้ (KM1)	0.87**		0.68	0.20
การสร้างความรู้ (KM2)	0.81**	0.02	0.67	0.16
การจัดเก็บความรู้ (KM3)	0.91**	0.03	0.57	0.07
การถ่ายทอดความรู้และใช้ประโยชน์ (KM4)	0.89**	0.03	0.59	0.11
องค์ประกอบหลักเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT)				
มีการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี (IT1)	0.96**		0.81	0.58
การรักษาความปลอดภัยข้อมูลและระบบคอมพิวเตอร์ (IT2)	0.79**	0.02	0.62	0.23
การควบคุมการพัฒนา การแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงระบบงานคอมพิวเตอร์ (IT3)	0.72**	0.02	0.66	0.28

ตารางที่ 1 **(ต่อ)**

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบสัมประสิทธิ์	SE	สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R2)	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
การวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับสอง				
องค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (GG)				
หลักนิติธรรม (RL)	0.90**	0.04	0.68	
หลักคุณธรรม (ET)	0.90**	0.03	0.84	
หลักความโปร่งใส (TR)	0.93**	0.03	0.87	
หลักการมีส่วนร่วม (PA)	0.84**	0.03	0.78	
หลักความรับผิดชอบ (RE)	1.00**	0.03	0.98	
หลักความคุ้มค่า (VA)	0.94**	0.03	0.83	
หลักบริหารจัดการความรู้ (KM)	0.95**	0.03	0.92	
หลักเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT)	0.82**	0.03	0.62	
χ^2 = 669.57 df = 335	χ^2/df = 1.99872		P = 0.00000	
GFI = 0.98 AGFI = 0.96	RMR = 0.0034		RMSEA = 0.025	

**P<.01

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองด้วยโปรแกรมลิสเรลเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า χ^2/df เท่ากับ 1.99872 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 และ รากกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) เท่ากับ 0.0034 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.025

เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบขององค์ประกอบย่อยทั้ง 34 องค์ประกอบ พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ 0.37 ถึง 1.00 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว แสดงว่าองค์ประกอบย่อยทั้ง 34 องค์ประกอบเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่สุดอยู่ในองค์ประกอบหลักความโปร่งใส คือ ความโปร่งใสด้านการเปิดเผยของระบบงาน (TR4) ความโปร่งใสของระบบการให้คุณ (TR2) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 และมีความผันแปรร่วมกับหลักความโปร่งใส (TR) ร้อยละ 66 และ 55 ตามลำดับ และอยู่ในองค์ประกอบหลักความรับผิดชอบคือ บุคลากรในองค์กรมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (RE2) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 และมีความผันแปรร่วมกับหลักความรับผิดชอบ (RE) ร้อยละ 49

3. การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพ จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากการสนทนากลุ่ม ข้อคำถามทั้งหมดเป็นข้อคำถามที่สอดคล้องกับการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวบ่งชี้ปฏิบัติได้ทุกข้อ ตัวบ่งชี้ที่ปฏิบัติได้น้อย คือ การแบ่งงานของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน แต่โรงเรียนเล็กครูต้องปฏิบัติหลายหน้าที่ การกำหนดให้กระจายอำนาจให้อิสระเป็นนิติบุคคล แต่ไม่ได้กระจายอำนาจจริง การแต่งตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถซึ่งโรงเรียนไม่มีอำนาจในการแต่งตั้ง การจัดตำแหน่งตามโครงสร้างแบ่งไปตามความรู้ความสามารถ แต่บางครั้งต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่เป็นหลัก การปฏิบัติงานสอดคล้องทั้ง 8 หลัก เพียงแต่ว่าบางเรื่องอาจมีปัญหามากน้อยต่างกัน การให้พรรคการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมถ้าใช้คำว่าการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนจะเบากว่า ถ้าให้โอกาสพรรคการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเหมือนกับว่าจะไม่ปลอดอิทธิพล ได้เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมด้านการวางแผนงานโครงการ แต่ไม่ค่อยเข้ามาร่วม หลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบตามผลงานที่เกิดจากความสามารถคนมีความสามารถจะได้ความดีความชอบทุกปี คนที่มีความสามารถรองลงมาจะไม่มีโอกาสได้ เพราะฉะนั้นควรพิจารณาผลงานสะสมด้วยนั่นคือโรงเรียนใหญ่ส่วนโรงเรียนเล็กถูกกำหนดด้วยร้อยละจะทำความดีแค่ไหนไม่มีโอกาสได้ กฎ ระเบียบยังไม่เอื้อ โรงเรียนเล็กเสียเปรียบมาก ต้องหาความก้าวหน้าไปอยู่โรงเรียนใหญ่ ๆ จึงเป็นที่ฝึกครูเป็นทางผ่าน โรงเรียนเล็กความก้าวหน้า ความมั่นคงน้อยถ้ามองในเรื่องวิทยาฐานะ บทลงโทษผู้บริหารใช้ชัดเจนไม่ได้มีผลต่อผู้บริหาร ทำผิดชัดเจนต้องให้หน่วยเหนือมีส่วนร่วม การบริหารจัดการความรู้และเทคโนโลยีมีการให้ข้อมูลหลากหลายมีรักษาไว้บางเรื่อง การแสวงหาความรู้เป็นเรื่องดี แต่เรื่องการจัดเก็บความรู้เป็นเรื่องลำบากมาก การสรุปรวบรวมเป็นเรื่องยากเพราะภาระงานอื่นโดยเฉพาะโรงเรียนเล็ก บางตัวบ่งชี้ปฏิบัติได้น้อยถามว่ามีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ผู้บริหารก็ต้องทำหน้าที่บางครั้งอยากทำแต่ทำไม่ได้ด้วยว่ามีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ปัญหาที่ปฏิบัติได้น้อยเกิดจากข้อจำกัดค่อนข้างมากในด้านบุคลากร สิ่งแวดล้อม และบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกัน หลักการปฏิบัติงานสอดคล้องกับโมเดลและตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยศึกษา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบของการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 8 องค์ประกอบ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการบริหารจัดการความรู้ หลักเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผลการตรวจสอบตัวบ่งชี้ที่สร้างขึ้นโดยการตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า แสดงว่า ตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 100 ตัว เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจากผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 8 องค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุดเรียงลำดับจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากไปน้อย คือ องค์ประกอบหลักความรับผิดชอบ (1.00) หลักบริหารจัดการความรู้ (0.95) หลักความคุ้มค่า (0.94) หลักความโปร่งใส (0.93) หลักคุณธรรม

(0.90) หลักนิติธรรม (0.90) หลักการมีส่วนร่วม (0.84) และหลักเทคโนโลยีสารสนเทศ (0.82) ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปได้ว่า องค์ประกอบทุกองค์ประกอบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักคะแนนความสำคัญที่สูงและมีค่าใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่ได้เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความสำคัญที่จะบ่งชี้ถึงการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เป็นอย่างดีและตัวบ่งชี้ที่ได้มีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของนักวิชาการและนักวิจัยที่ได้ทำการศึกษาไว้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้นำหนักคะแนนความสำคัญกับหลักความรับผิดชอบมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของทวีศิลป์ กุลนภาดล (2547) โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุดคือ องค์ประกอบทางด้านความรับผิดชอบตรวจสอบได้ในการบริหารกิจการ โดยผลการทดสอบของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดีสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวบ่งชี้การบริหารกิจการที่ดีสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร (2551) องค์ประกอบการบริหารงานแบบธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เรียงลำดับความสำคัญโดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิสิทธิ์ หนุนภักดี (2552) ธรรมาภิบาลในองค์การภาคประชาสังคม พบว่า ความสำคัญที่เรียงลำดับแรก คือ ความรับผิดชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจน์ เรืองมนตรี (2547) องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ประสิทธิผล การบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา ด้านบุคลิกภาพส่วนตัวผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบ

โดยสรุป ตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จาการศึกษาทั้ง 8 องค์ประกอบ เป็นตัวบ่งชี้ที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการบริหารจัดการที่ดี เมื่อผู้บริหารสถานศึกษานำตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร จะทำให้เพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จตามเป้าหมาย

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นำตัวบ่งชี้การบริการจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดสอบกับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 8 ด้านมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร โดยสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับขอบข่ายการวิจัย หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่สอดคล้องการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา คือ หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม ส่วนที่ต่างจากหลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนคือ หลักบริหารจัดการความรู้และหลักเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนที่ต่างจากหลักการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ หลักความมั่นคงและหลักการใช้อำนาจหน้าที่ ซึ่งหลักความมั่นคงของธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะเป็นองค์ประกอบย่อยของหลักคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ไปใช้บางส่วนอาจยังไม่นำไปใช้ทั้งหมด โดยศึกษารายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบและพิจารณาประกอบการตัดสินใจเลือกการบริหารจัดการที่ดีของสถานศึกษาว่าสามารถนำไปใช้ ปรับปรุง และพัฒนาสถานศึกษาได้จริง สำหรับข้อเสนอแนะการนำองค์ประกอบแต่ละด้านและตัวบ่งชี้ไปใช้

1.1 หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำแผนและมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติไปสู่เป้าหมายร่วมกัน สำหรับบุคลากรที่ขาดความรับผิดชอบควรกระตุ้นเร่งเร้าให้สนใจตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายเดียวกัน

1.2 หลักการบริหารจัดการความรู้ การนำไปใช้ควรมีการเตรียมความพร้อมของข้อมูลรวบรวมความรู้ของแต่ละบุคคล พัฒนาให้สถานศึกษาเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีการถ่ายทอดวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) อย่างเป็นระบบ ชัดเจน มีการประเมินผลการถ่ายทอดความรู้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีวิธีการถ่ายทอดความรู้อย่างหลากหลาย สนับสนุนและกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้ ความคิดและวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ และบริหารจัดการความรู้ให้เป็นกลยุทธ์สำคัญของสถานศึกษา

1.3 หลักความคุ้มค่า ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพให้เกิดความคุ้มค่าต่อการศึกษา สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดขั้นตอนและระยะเวลาให้สั้นที่สุด มีวิธีการปฏิบัติให้เห็นผลผลิตต่อสาธารณชน รวมทั้งการกระตุ้นการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถและคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม

1.4 หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรให้ความสำคัญของความโปร่งใสให้เป็นมาตรการสำคัญของสถานศึกษา เช่น ควรมีการชี้แจงเหตุผลในการลงโทษ และการเปิดเผยข้อมูลเพื่อการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันในสถานศึกษา และบุคลากรในสถานศึกษาต้องเปิดใจยอมรับจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.5 หลักคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความก้าวหน้ามั่นคงในวิชาชีพด้วยความยุติธรรมถือเป็นเรื่องสำคัญของหลักคุณธรรมในด้านความมั่นคงในอาชีพ ส่วนหลักความเป็นกลางทางการเมืองนั้นคงต้องหารูปแบบที่เหมาะสมกับสถานศึกษาที่จะต้องกำกับดูแลบุคลากรให้สามารถใช้สิทธิทางการเมืองและปลอดจากอิทธิพลทางการเมือง และการให้โอกาสกับทุกพรรคการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา จากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของพรรคการเมืองนั้นควรเป็นในรูปแบบในการสนับสนุนมากกว่าการมีอิทธิพลต่อสถานศึกษา

1.6 หลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความเสมอภาคในเรื่องของการโยกย้าย และการพิจารณาค่าตอบแทนหรือในเรื่องของความดีความชอบเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่วนเรื่องกฎ ระเบียบที่สร้างขึ้นควรได้รับการสนับสนุนจากบุคลากร และทุกคนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอ ส่วนการใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับควรชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายทุกคน และบังคับใช้อย่างเป็นธรรม เสมอภาค

1.7 หลักการมีส่วนร่วม จากการปฏิรูปของไทย จึงกำหนดเรื่องการกระจายอำนาจการบริหารให้สถานศึกษาในมาตราที่ 39 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและภายหลังวุฒิสภาได้แก้ไขสถานภาพของสถานศึกษาให้มีความเป็นนิติบุคคล โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูทั้งโรงเรียนเป็นหุ้นส่วนกัน ต้องช่วยกันยกระดับคุณภาพมาตรฐานของสถานศึกษา ดังนั้นต้องเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ จะมีส่วนผลักดันให้การมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

1.8 หลักเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรจัดหน้าที่รักษาความปลอดภัย และควบคุมการใช้ข้อมูลและระบบการรักษาความปลอดภัยเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีบุคลากรน้อยบุคลากรมีไม่เพียงพอ การจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ควรหาวิธีการที่เหมาะสมกับสถานศึกษาของตน เช่น การจัดอบรมบุคลากรที่มีอยู่ให้มีความรู้ความสามารถทำหน้าที่รักษาความปลอดภัย หรือขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นช่วยวางระบบดูแลอย่างไรให้ข้อมูลที่สำคัญมีความปลอดภัย

2. ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำตัวบ่งชี้ไปใช้ในการติดตามประเมินผลการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้ได้เกณฑ์มาตรฐาน

3. อาจนำตัวบ่งชี้จากองค์ประกอบหลักการบริหารจัดการความรู้และหลักเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาในหน่วยงานอื่น

4. ควรทบทวนตัวบ่งชี้ โดยตรวจสอบความทันสมัยและคงความเป็นไปได้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับเกณฑ์ในการวัดที่เหมาะสมกับเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำองค์ประกอบการบริหารจัดการที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปวิจัยเพิ่มเติมให้ครอบคลุมการบริหารของสถานศึกษามากขึ้น

2. ควรนำตัวบ่งชี้จากหลักการบริหารจัดการความรู้และหลักเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมขยายแนวคิดหรือปรับให้เหมาะสมกับสถานศึกษาที่ใช้

3. สถานศึกษาควรนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปจัดทำรายงานการพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อประเมินการปฏิบัติงานและวางแผนในการบริหารในปีต่อไป

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.** กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กาญจน์ เรืองมนตรี. (2547). **องค์ประกอบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารและการจัดการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปฏิรูปการศึกษา: กรณีศึกษา เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กีรติ ยศยิ่งยง. (2550). **การจัดการความรู้ในองค์การและกรณีศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี้.

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2543ก). การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance). **รายงานประจำปี 2541-2543.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

_____. (2552ค). **การจัดการความรู้ เพื่อความต่อเนื่องในการบริหารงาน.** กรุงเทพฯ: โกลบอลอินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). **มนุษย์กับสังคม (Man and Society).** กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

จรัส สุวรรณเวลา. (2546). **จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน.** กรุงเทพฯ: ธนาเพรส แอนด์ กราฟฟิค.

เชิดศักดิ์ ศุภโสภณ. (2553). **การพัฒนารูปแบบการบริการการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดารณี พิมพ์ช่างทอง. (2552). **ระบบสารสนเทศในองค์กร.** กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.

ทวีศิลป์ กุลนภาดล. (2547). **การพัฒนาตัวบ่งชี้การบบริหารจัดการที่ดีสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ.** วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทิพาวดี เมฆสวรรค์. (2545). **ปฏิรูปราชการเพื่อความอยู่รอดของไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ. (2550). **การจัดการความรู้ Knowledge Management.** พระนครศรีอยุธยา: เทียนวัฒนา.

ประกอบ กุลเลี้ยง. (2550). **รูปแบบการบริหารความเสี่ยงเพื่อป้องกันคอรัปชั่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2549). **ทางเลือกการบริหารทางอยู่รอดขององค์กร.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ตะวัน.

ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชนี ภู่ตระกูล. (2544). ธรรมาภิบาล (Good Governance) กับสังคมไทย. **นักบริหาร.** 21(3), 28-42.

พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). **การจัดการความรู้ พื้นฐานและการประยุกต์ใช้.** กรุงเทพฯ: เอ็กเปอร์เน็ท.

ยุทธนา แซ่เตียว. (2548). **การจัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้: สร้างองค์กรอัจฉริยะ.** กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิกส์.

ศรีพัชรา สิทธิกำจร แก้วพิจิตร. (2551). **การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน.** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย. (2549). **ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สถาบันพระปกเกล้า. (2549ง). **ทศธรรม: ตัวชี้วัดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี.** นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

สุวรรณ เหรียญเสาวภาคย์ และคนอื่น ๆ. (2548). **Knowledge Management การจัดการความรู้.** กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์.

สุเมธ แสงนิ่มนวล. (2552). **ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: ส เจริญการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554).** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อภิสิทธิ์ หนุนภักดี. (2552). **ธรรมาภิบาลในองค์การภาคประชาสังคม.** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อริย์ธัช แก้วเกาะสะบ้า. (2548). ธรรมาภิบาลกับหลักสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ. **รัฐสภาสาร.** 53(10), 105-102.

Hofheimer, K. L. (2006). **The good governance agenda of international development institutions.** Doctoral Dissertation. Old Dominion University.

Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). **A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling.** 2nd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. Inc., Publishers.

World Bank. (2551). **Governance Matters 2008.** Retrieved from http://www.info.Worldbank.org/governance/ wgi/sc_chart.asp